

Інформація щодо введення в дію Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу». Визначення сутності булінгу та основні заходи щодо протидії даному явищу у навчальному процесі

19 січня 2019 року набув чинності Закон України від 18.12.2019 року № 2657-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)». Даним законом введено поняття боулінгу та визначено його сутність, вказано відповідальність за його вчинення. Так, відповідно до даного закону:

Булінг (цькування) - діяння (дії або бездіяльність) учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи та (або) такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого.

Типовими ознаками булінгу (цькування) є:

- систематичність (повторюваність) діяння;
- наявність сторін - кривдник (булер), потерпілий (жертва булінгу), спостерігачі (за наявності);
- дії або бездіяльність кривдника, наслідком яких є заподіяння психічної та/або фізичної шкоди, приниження, страх, тривога, підпорядкування потерпілого інтересам кривдника, та/або спричинення соціальної ізоляції потерпілого.

Проблема булінгу в учнівському середовищі – дуже серйозна, однак часто ми стикаємось, перш за все, з нерозумінням сутності даного поняття, не завжди коректно класифікуючи ситуації непорозумінь як булінг. Варто розуміти, що звичайна суперечка чи конфлікт не є булінгом, навіть якщо вони час від часу повторюються.

Три важливі показники булінгу:

1. Нерівність сил.
2. Повторюваність.
3. Неадекватно висока чутливість жертви.

До проявів булінгу можуть відноситись:

- **фізичне насилля** (побиття, стусани тощо);
- **емоційне насилля** (погрози, насмішки, образливі прізвиська, критика, необ'єктивні оцінки з боку вчителів, висміювання, образи, приниження учня в присутність інших дітей, примус робити щось, чого дитина робити не хоче, поширення чуток і пліток, соціальне виключення і ізоляція (коли з дитиною ніхто не спілкується, не запрошує в гру, не

вибирає в команду, уникнення; маніпуляція дружбою («Якщо ти дружиш з нею - ми з тобою не друзі»), дискримінація за національною і соціальною ознакою, умисне доведення людини до стресу, зриву, поширення записок, образ, які можуть бути почуті жертвою, принизливі написи на дошці або в громадських місцях;

- **економічне насилля** (псування і відбирання особистих речей, грошей, примус до крадіжок майна);
- **кібербулінг** (систематичне здійснення анонімних дзвінків, відправлення образ або загрозливого роду повідомлень, зйомка компрометуючих фото- і відеоматеріалів, публікація їх в мережі Інтернет, розсилка злих і негативних повідомлень, відправлення анонімних погроз або образ, створення груп, в яких навмисно ігноруються певні люди, розсилка непристойних матеріалів (відео, картинок чи комп'ютерних вірусів), злом іншого аккаунта для використання особистого EMail, для розсилки різної інформації, або для його видалення, написання образливих коментарів до фотографій, відео, на стіні користувача, в спільнотах, створення фальшивого профілю для цькування іншої людини, публікація в Інтернеті компрометуючого контенту, який ганьбить іншу людину).

Соціальна структура булінга передбачає наявність конкретних сторін даного процесу, які, зазвичай, мають певні характерологічні особливості. У структурі булінгу можуть бути такі учасники як жертва, агресор, послідовники, прихильники, пасивні спостерігачі та захисники. Безпосередньо у ситуацію булінгу включені жертва та агресор (агресори).

ЖЕРТВАМИ БУЛІНГУ МОЖУТЬ СТАТИ ОСОБИ:

- З незвичайною зовнішністю (помітні шрами, кульгавість, косоокість, руде волосся, веснянки, відстовбурчені вуха, криві ноги, особлива форма голови, вага тіла (повнота або худорба) і т.д. і т.п.).
- Страждаючі енурезом або енкопорезом (нетриманням сечі і калу).
- Тихі і слабкі, які не вміють за себе постояти.
- Неохайно одягнені або супер одягнені діти.
- Обдаровані діти - вундеркінди, які не мають друзів.
- Діти, що хизуються здобутками своїх батьків.
- Діти, які не мають електронних новинок, або ж мають найдорожчі з них, не доступні іншим дітям.

Жертви булінгу мають і певні психологічні особливості. Це, як правило:

- Тривожні діти
- Не впевнені в собі.
- Мають низькі показники самоповаги.
- Напружені.
- Полохливі.
- Чутливі до думки оточуючих.

- Замкнуті і сором'язливі діти (інтроверти і флегматики).
- Діти, які не люблять себе.
- Мало товариські діти.
- Діти з імпульсивною поведінкою.
- Схильні до зневіри.
- Схильні до частих переживань.

ЖЕРТВИ БУЛІНГУ

Перша група жертв: діти, які не можуть приховати слабкості (фізично слабкі, невпевнені, ті, які реагують емоційно, тривожні, замкнуті, віддають перевагу товариству учителів, ніж ровесників). Чутливі, нездатні себе захистити. Позбавлені наполегливості, не уміють демонструвати впевненість й обстоювати її. Учень, який намагається зробити вигляд, що його не зачіпає образа або жорстокий жарт, але обличчя видає його (воно червоніє або стає дуже напруженим, на очах можуть виступити сльози). Такі діти не можуть приховати своєї незахищеності, можуть спровокувати повторення інциденту з боку агресора-владолобця. Діти, які не мають досвіду життя в колективі й мають страх перед школою.

Друга група жертв: діти, які мимоволі провокують до себе негативне ставлення. До них належать ті, які неадекватно (занадто бурхливо) реагують на провокації (так, що їхня поведінка викликає кепкування в глядачів); неприємні в спілкуванні, з поганими звичками (наприклад, неохайні); діти, які викликають активну неприязнь дорослих.

ЩО СТОСУЄТЬСЯ АГРЕСОРА, ЧАСТО ЙОГО МОТИВАМИ Є:

- Заздрість;
- Помста (коли жертви переходять в розряд булера: покарати за біль і завдані страждання);
- Почуття неприязні;
- Боротьба за владу;
- Нейтралізація суперника через показ переваги над ним;
- Самоствердження аж до задоволення садистських потреб окремих особистостей;
- Прагнення бути в центрі уваги, виглядати круто;
- Прагнення здивувати, вразити;
- Прагнення розрядитися, «приколотися»;
- Бажання принизити, залякати.

П'ЯТЬ КРОКІВ СПІЛКУВАННЯ З БУЛЕРОМ

Крок 1. Об'єктивний опис поведінки дитини.

Крок 2. Розуміння мотиву «поганої» поведінки.

Крок 3. Вибір техніки педагогічного втручання для екстреного вирішення «витівки» на уроці.

Крок 4. Розробка стратегії та тактики підтримки учня для підвищення самоповаги.

Крок 5. Залучення батьків і колег-педагогів до реалізації конкретного плану.

ПОРЯДОК ДІЙ СПІВРОБІТНИКІВ ПРИ ЗІТКНЕННІ З ВИПАДКАМИ НАСИЛЬСТВА В ОСВІТНІЙ ОРГАНІЗАЦІЇ.

При виникненні випадку насильства (булінгу) слід не ігнорувати та не применшувати його значення. Важливо провести аналіз ситуації, що виникла та прояснити наступні аспекти:

1. Реальність самого булінгу;
2. Його тривалість;
3. Характер (фізичний, психологічний, змішаний);
4. Основні прояви булінгу;
5. Учасники (ініціатори і виконавці булінгу);
6. Їх мотивацію до булінга;
7. Свідків і їх ставлення до подій;
8. Поведінка жертви (потерпілого);
9. Динаміку всього, що відбувається;
10. Інші важливі для діагностики обставини.

Кожен винуватець в обов'язковому порядку повинен отримати покарання – булериповинні зустрітися з неминучими наслідками своїх дій.

Законодавчо передбачено **відповідальність за вчинення булінгу**, який **прирівнюється до адміністративних правопорушень**. Так, за булінг тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від двадцяти до сорока годин.

Булінг, вчинений групою осіб або повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення, - тягне за собою накладення штрафу від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від сорока до шістдесяти годин.

Булінг, вчинений малолітніми або неповнолітніми особами віком від чотирнадцяти до шістнадцяти років, - тягне за собою накладення штрафу на батьків або осіб, які їх замінюють, від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від двадцяти до сорока годин.

Булінг, вчинений групою осіб або повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення малолітніми або неповнолітніми особами віком від чотирнадцяти до шістнадцяти років тягне за собою накладення штрафу на батьків або осіб, які їх замінюють, від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від сорока до шістдесяти годин.

Одномоментно і назавжди викоринити проблему булінг неможливо. Однак якщо нею будуть впритул і серйозно займатися всі учасники освітнього процесу, то висока ймовірність уникнути багатьох конфліктів.